

JAROSLAV LOPOUR / 27. 4. 2016

Václav Vydra

Již uplynulo sto čtyřicet let od jeho narození. Patřil k předním hercům své generace a mnoho let byl oporou českého divadelnictví. Ač jeho filmová práce není rozsáhlá, stál u počátků rozvoje české kinematografie.

Václav Vydra starší se narodil 29. dubna 1876 v Plzni do rodiny vojenského hudebníka a kapelníka. Postupně vyrůstal v kasárnách v Linci a ve Vídni a navštěvoval německé školy. Na německou reálku chodil také v rodné Plzni. Se spolužákem však snil o herecké dráze. Bez jakýchkoliv zkušeností se jako sextán v roce 1893 přihlásil ke kočovné herecké společnosti Elišky Zöllnerové a byl přijat. I proti vůli otce, ale s podporou matky, odjel k této společnosti. Jako úplný začátečník ještě se slabým hlasovým fondem musel záhy tuto společnost opustit.

U dalších kočovných společnostech, které často střídal z různých důvodů, se postupně vypracoval na vynikajícího vyhraněného charakterního herce, zvládajícího největší komické i dramatické postavy z českého a světového repertoáru. Hrál u ředitelů V. Žákovského (1893), třikrát u Antoše J. Frýdy (1893–1894, 1895–1896 a 1896–1897), V. Sieberta-Mělnického (1894), Raimunda Příbramského (1895), Ladislava Chmelenského (1896), Václava Spurného (1897), Antonína Chlumského (1897), po vojenské službě (1897) ještě u Jana Drobného (1898) a Antonína Muška (1898–1899). Nakonec se s úspěchem vrátil k Zöllnerovým (1899–1907) a jednu z jejich členek, Elišku Zöllnerovou ml., pojal za svou první ženu a měl s ní syna a dvě dcery.

Po angažmá u Vendelína Budila v Městském divadle v Plzni (1907–1913) přešel definitivně do Prahy a po Divadle na Vinohradech (1913–1922) setrval až do své smrti v činohře Národního divadla (1922–1953), kde ve vynucené penzi v letech 1940–1945 vystupoval jako stálý host. Souběžně s herectvím rozvíjel příležitostně i divadelní režii a veřejně se angažoval ve vedoucích postech (například letech 1936–1939 předseda Klubu českých a německých divadelních pracovníků, 1945–1949 ředitel Národního

divadla, 1949–1953 čestný intendant státních divadel) a ve svazových a odborářských funkcích. Herecky hostoval také v Lublani (1922, 1929) a ve Varšavě (1930), účastnil se v roce 1934 s dalšími divadelníky zájezdu do SSSR.

Václav Vydra byl na jevišti bytostným tragédem se hřmotnou dynamickou postavou a s mohutným deklamativním projevem. V režii K. H. Hilara, Jiřího Frejky nebo Karla Dostala prošel od romantismu, expresionismu, avantgardy až k psychologicky realistickému stylu. Jeho tvárné a přizpůsobivé individualistické herectví bylo hodnoceno jako moderní a současné před první světovou válkou, v meziválečných dobách i v těsně poválečném období. Ze stovek jím vytvořených postav si uvedme alespoň Claudia (*Hamlet*), vodníka Ivana (*Lucerna*), dona Quijota (*Zmoudření dona Quijota*), Jegora Bulyčeva (*Jegor Bulyčev*), Mefistu (*Faust*) či Bruta (*Císař Jones*).

Václav Vydra se poprvé před filmovou kameru postavil ve vedlejší úložce opilce se svými hereckými kolegy z vinohradského divadla již roku 1914 v situačním žertu podle předlohy Františka Langera *Noční děs* v režii J. A. Palouše. K dalšímu natáčení se Vydra, často opět se svými kolegy z Vinohrad, vrátil těsně po první světové válce, kdy byl v letech 1918–1922 obsazen do devíti snímků.

Bohužel některé z nich jsou nedochovány a neznáme ani jméno hercovy role. Z tohoto Vydrova filmového období stojí za zmínku alespoň postavy komorníka Lorence, Ivana Petroviče a německého velitele von Bühreny v dramatech Václava Binovce *Bogra* (1919), *Krasavice Kaťa* (1919) a *Za svobodu národa* (1920) nebo ústřední role tuláka Matuly, jenž podle námětu Karla Čapka a v režii Jaroslava Kvapila nalezne zázračný *Zlatý klíček* (1922) otevírající všechny zámky. Svoji účast v němém období české kinematografie Vydra ukončil po sedmileté pauze, kdy ve velkofilmu *Svatý Václav* (1929) režiséra J. S. Kolára sehrál německého krále Jindřicha I. Ptáčníka.

Ač se jeho herecký a slovní projev před kamerou vyznačoval jistou dávkou patosu a divadelní stylizace, byl v prvních zvukových filmech 30. let (tehdy hrál opět v devíti titulech) využíván především pro silně negativní úlohy. Takový byl například zhýralý statkář Michovský ve Fehérově melodramatu *Když struny lkají* (1930), despotický manžel Richard v nedochovaném *Tajemství lékařově* (1930) Julia Lébla či podvodný Ing. Josef Rezek ve Vančurově sociálním dramatu *Na sluneční straně* (1933).

Z Vydrovy filmové tvorby 30. let však nejvíce vyčnívají čtyři role vzniklé podle divadelních předloh. Prvními byl švagr Jakub Vojnar v Borského *Vojnarce* (1936) od Aloise Jiráska a furiantský starosta a sedlák Filip Dubský v komedii režiséřského tandemu Vladislava Vančury a Václava Kubásky *Naši furianti* (1937) na motivy Ladislava Stroupežnického. Třetí zfilmovaná divadelní kreace se stala hercovou nejlepší. V Haasově *Bílé nemoci* (1937) podle protiválečné hry Karla Čapka se převtělil do zbrojařského magnáta barona Olafa Kroga, jenž ze strachu před malomocenstvím uvažuje o zastavení válečné výroby ve svých továrnách, ale raději volí dobrovolný odchod ze života. Své nejúspěšnější filmové období ukončil Václav Vydra rozšafným a spravedlivým mincmistrem Vilémem z Vřesovic v nacionální renesanční komedii *Cech panen kutnohorských* (1938) Otakara Vávry vytvořené ze dvou her Ladislava Stroupežnického a z pamětí Mikuláše Dačického z Heslova.

Za německé okupace na Václava Vydra zbyly již jen čtyři menší úlohy, tou poslední byl statkář Rupert Hojtaš ve Vávrově *Okouzlené* (1942). Krátce před smrtí ještě se svými hereckými souputníky Růženou Naskovou, Zdeňkem Štěpánkem, Eduardem Kohoutem, Karlem Högerem a s Otomarem Krejčou zdařile načetl komentář k monumentálním Trnkovým animovaným *Starým pověstem českým* (1952). Kromě záznamu *Kopáči* (1922) o fotbalovém zápase týmu Vinohradských herců proti Spartě se herec krátce před smrtí podílel na svém krátkém bilančním uměleckém medailonu *Národní umělec Václav Vydra* (1952) v režii Ladislava Rychmana. Některé jeho divadelní výkony, recitace a četba často zaznívaly z rozhlasu a z gramofonových desek.

Za dramatické umění byl oceněn Státní cenou (1924), jako jeden z prvních titulem Národního umělce (1946) a Čestným členem Národního divadla (1949). Patřil mimo jiné k čelným meziválečným představitelům levice a po roce 1945 se nadšeně a věrně přiklonil k politice KSČ. Razantně se distancoval od svého nejúspěšnějšího hereckého období, které prožil během 20. a v první polovině 30. let za pomoci režiséra K. H. Hilara. Jeho posmrtnou památku Vydra neváhal zostudit ve svých vzpomínkových knihách *Prosím o slovo* (1940) a *Má pouť životem a uměním* (1948) s odůvodněním, že na divadle není důležitý režisér, ale především herec.

K hercovým celoživotním zálibám kromě bohémského způsobu života patřilo především cestování v zahraničí i v tuzemsku. Václav Vydra starší zemřel uprostřed rozdělané práce na další knize pamětí 7. dubna 1953 v Praze, krátce před sedmasedmdesátými

narozeninami. Z jeho literární pozůstalosti byly vydány spisy *Z hercova pera* (1955) a *Hercův listář* (1956). V rodinné divadelní i filmové herecké tradici úspěšně pokračoval i Vydrův syn Václav Vydra mladší (1902–1979), snacha Dana Medřická (1920–1983) a vnuk Václav Vydra nejmladší (nar. 1956) se svou druhou ženou Janou Bouškovou (nar. 1954).